

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
управління освіти і науки Новоград-Волинської міської ради

Дошкільний навчальний заклад №16 «Веселка»
компенсуючого типу, центр реабілітації

РОЗВИТОК
ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ
за допомогою символічної синектики
при переказах творів В.Сухомлинського

Вчитель-логопед:
Борисова Т.В.

Новоград-Волинський, 2010 р.

**© Інформаційно-методичний центр
управління освіти і науки
Новоград-Волинської міської ради**

Зміст

Слово про слово.....	4
Передмова.....	5
Всі книжечки гарні.....	6
Сонечко сходить.....	8
Світає.....	10
Ранковий вітерець.....	12
Восени пахне яблуками.....	14
Золоті стрічки.....	16
Хом'ячкові турботи.....	18
Золотокоса.....	20
Як бджола стала золота.....	22
Куди летять ластівки?	24
Петрик, собака і кошеня.....	26
Пучок пшеничних колосків.....	28
Свіжий хліб.....	30
Сухар і хліб.....	32
Курчата.....	34
Як здивувався Мурко.....	36
Квітуча вишня.....	38
Конвалія в саду.....	40
Як солов'їха напуває своїх діток.....	42
Червоний метелик.....	44
Як поросяткові захотілося бути зеленим.....	46
Бджолина музика	48
Краплини роси.....	50

Слово про слово

Слово... Яке воно потрібне дитині кожної хвилини - і тоді, коли вона втішається радіщами життя, і тоді, коли її серце стискає сум. Я не уявляю собі й виховання любові до природи без живого, трепетного слова...

Хочеться порадити батькам: якщо ви прагнете, щоб Ваше виховання стало мистецтвом, відточуйте слово. Шукайте в невичерпній скарбниці нашої рідної мови перлини, які запалюють вогник захоплення в дитячих очах.

Знаходьте найтонші відтінки на багатобарвній палітрі народної мудрості, говоріть дітям красиво про красу навколишнього світу.

Слово - це найтонший різець, здатний доторкнутися до найніжнішої рисочки людського характеру. Вміти користуватися ним - велике мистецтво. Словом можна створити красу душі, а можна й спотворити її.

Тож оволодіймо цим різцем так, щоб з-під наших рук виходила тільки краса!

За Сухомлинським

Передмова

Переказ є одним із важливих видів роботи з розвитку мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення. Він сприяє засвоєнню дітьми стислих правописних і граматичних форм рідної мови, розвиває логічне мислення, пам'ять, слухову увагу і виробляє у дітей навички зв'язного мовлення. Якість переказу залежить від розуміння тексту та від мовних можливостей дітей, від їх мовленнєвого розвитку. Переказ літературного твору – одне із найскладніших мовленнєвих занять, інколи неможливе без зорової опори при формуванні початкових, елементарних навиків переказу.

Метод ТРВЗ (теорія розв'язання винахідницьких завдань) – метод символічної синектики дає можливість підвищити мовленнєву активність дитини, розвинути її здібності до саморегуляції пізнавальної діяльності.

Символічна синектика – це знаки-символи, які відображають реальний світ, дають можливість розвивати у дітей зорову увагу, пам'ять, уяву, здатність до перетворень, уміння побачити головне, значуще в цілому, допомагають мислити нестандартними образами. Символічна синектика дає можливість дітям побороти сором'язливість, впевнено планувати, висловлювати свою думку, дитина стає центром творчої діяльності. Адже основою розумових здібностей є володіння дитиною діями заміщення і наочного моделювання.

Рекомендації щодо використання посібника:

1. Емоційне сприйняття малюнка разом з дитиною і постановка перед дитиною проблемного запитання, виходячи із розповіді В.Сухомлинського і малюнка до розповіді.
2. Виразне читання розповіді дорослим (дитина сприймає на слух).
3. Стисла бесіда про прочитане, вирішення проблемного питання.
4. Повторне читання розповіді і синхронний показ знаків-символів до розповіді.
5. Переказ дитиною розповіді за допомогою читання знаків-символів.
6. Помірна допомога дитині при повторному переказі розповіді, якщо дитина має значні мовленнєві недоліки.

ВСІ КНИЖЕЧКИ ГАРНІ...

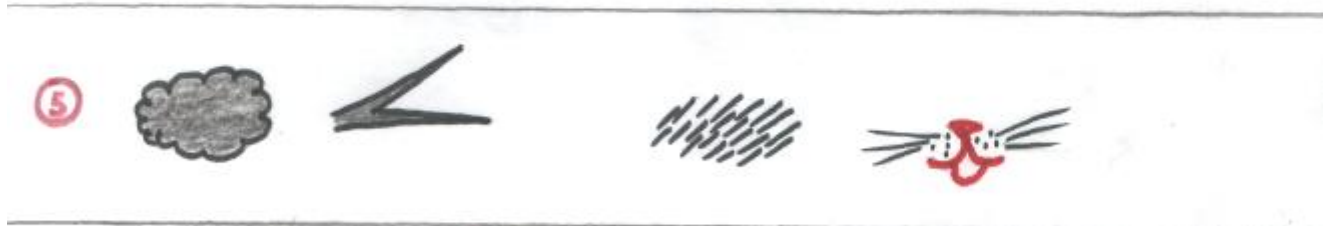
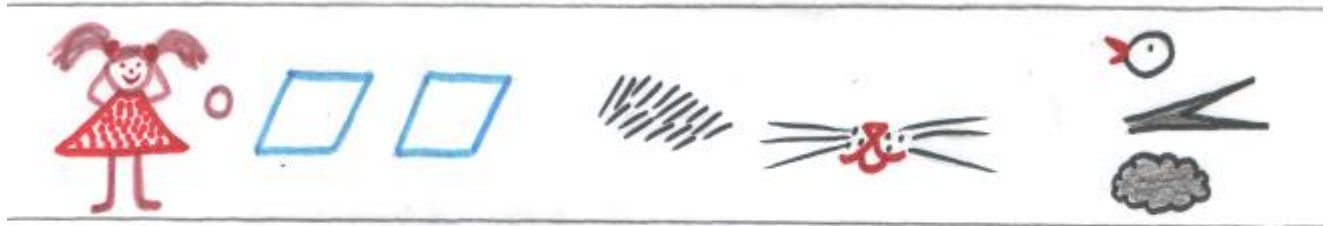
Мама дала Настусі десять копійок і сказала:

— Піди до книгарні й купи собі дві книжечки. Там є гарні книжечки – по п'ять копійок. Про пташок і метеликів, про звірят і рибок...

Пішла Настуся до книгарні. А там книжок! Ой, скільки ж там книжок! Стоїть Настуся перед полицею, в очах у неї сяє радість. Бо Настуся вже вмє читати. Дивиться вона на книжечки й читає: це про їжачка, це про котика. А ось ця про горобчика, а ця про ластівку. А он та про ягнятко, а та про сірого бичка.

Задумалась, занепокоїлась Настуся: що ж робити? Грошей у неї тільки на дві книжечки, а книжечок он скільки! Купиш про їжачка, про котика, а горобчик, ластівка і ягнятко? Хіба ж можна без них додому йти? Купиш про ягнятко й про ластівку... а їжачок і котик?

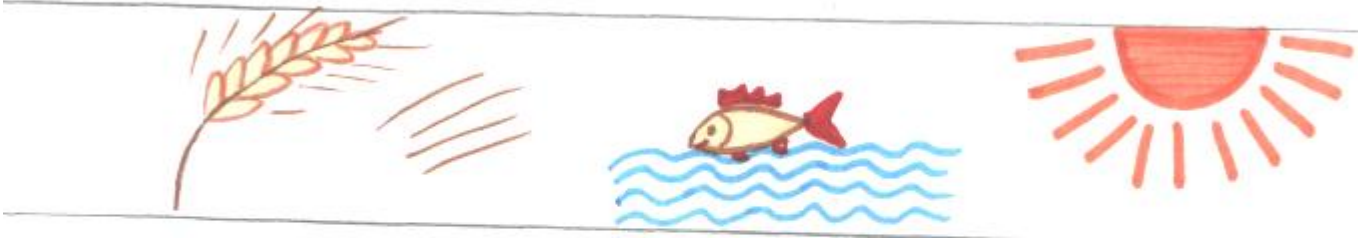
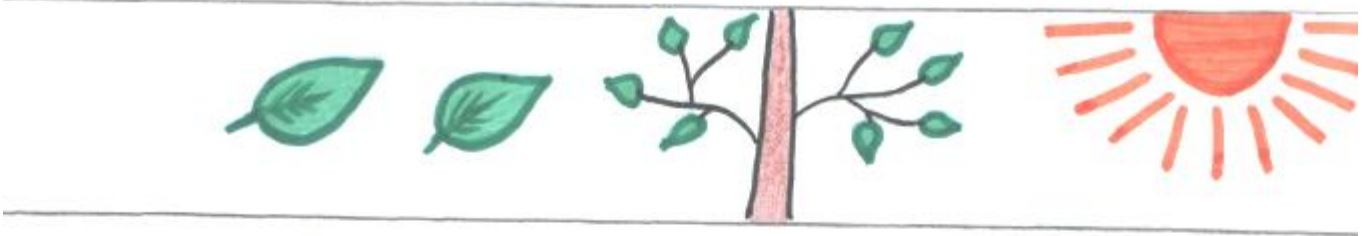
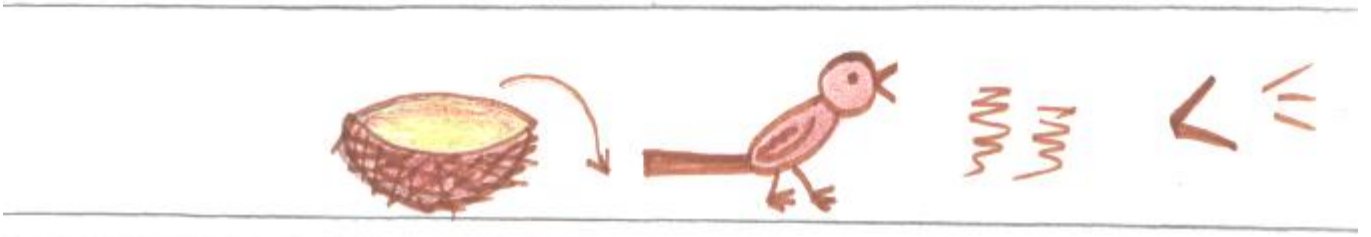
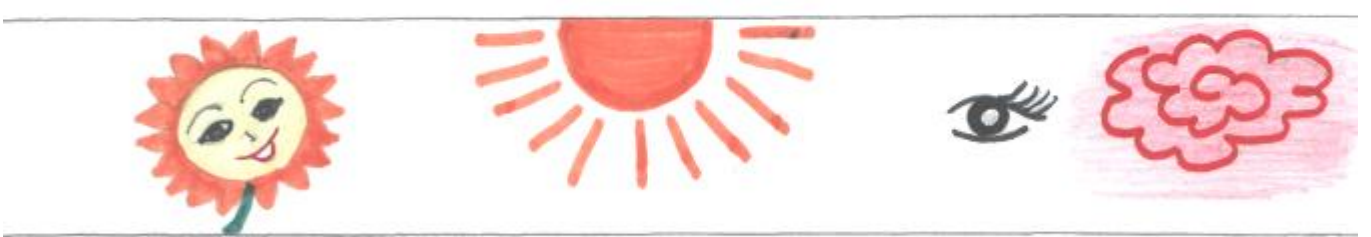
Боляче стало Настусі. Так боляче, що аж заплакала дівчинка.

СОНЕЧКО СХОДИТЬ

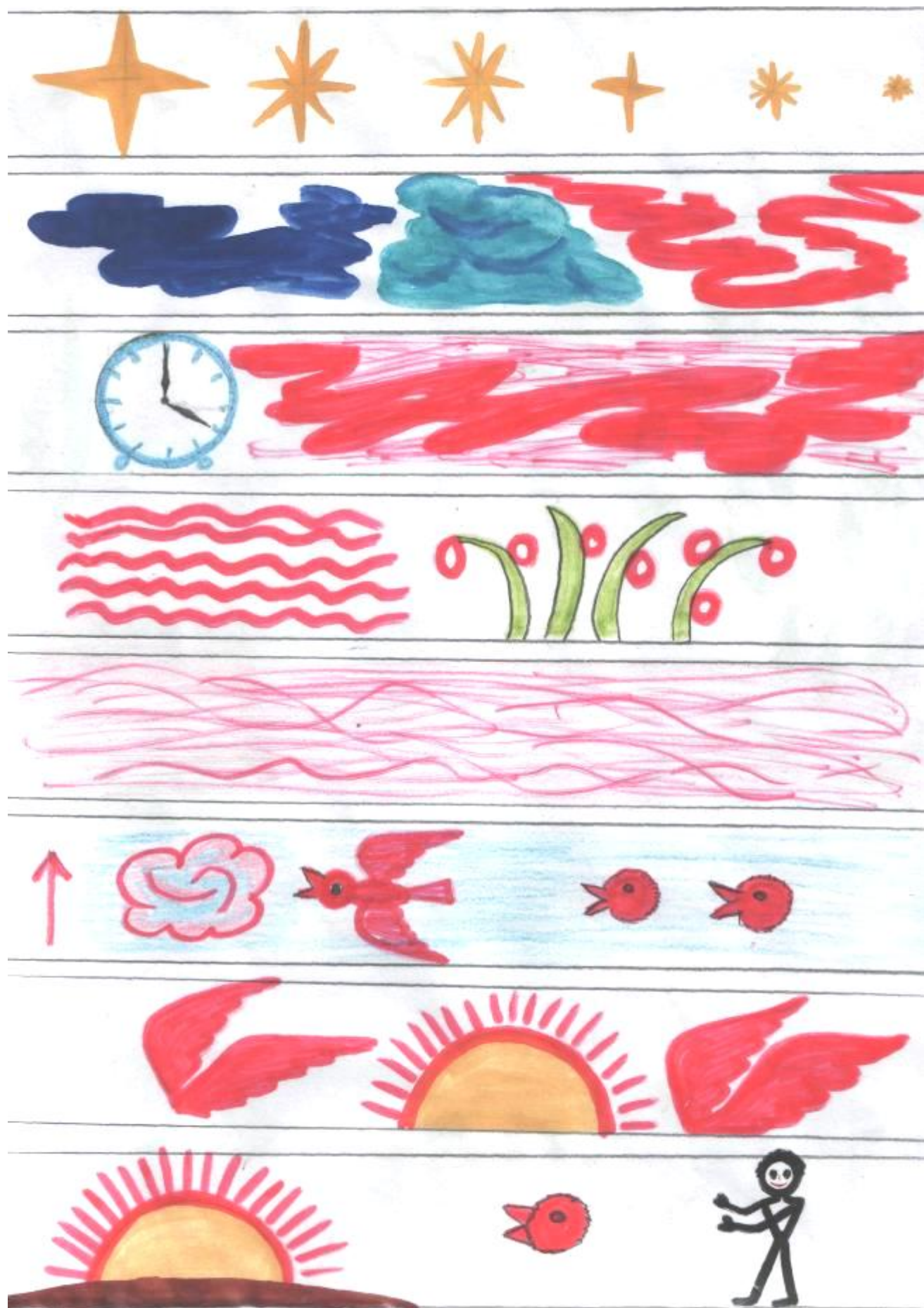
Сходить сонечко. Вилетів із дерев'яного будиночка шпак, полетів по черв'ячки. Виліз півень на тин і заспівав до сонечка: «Ку-ку-рі-ку...» Повернувся до сонечка жовтою голівкою соняшник і задивився на червоне небо. Вистрибнув із гніздечка горобчик, обтрусився й радісно зацвірінкав. Зашелестіли листочки на осиці. Радіють сонцю. Загойдався на стеблі колосок пшениці, ворухнув вусами. Випливла з глибини рибка й затремтіла на сонечку. Жайворонок злетів високо в небо, йому хочеться першим побачити сонечко. Метелик пурхнув з квітки та й думає: «Невже я проспав, як сонце зійшло?»

СВІТАЄ

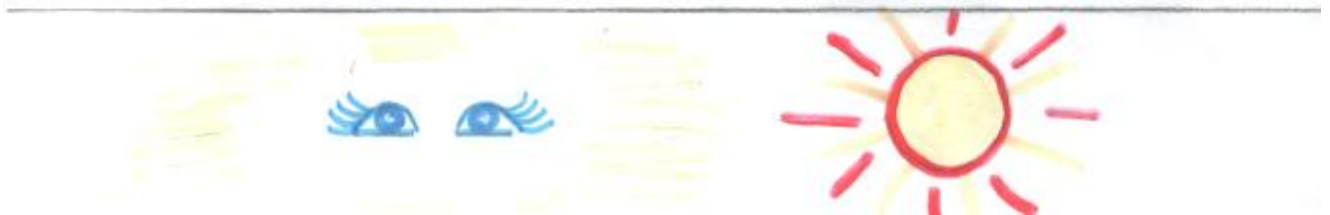
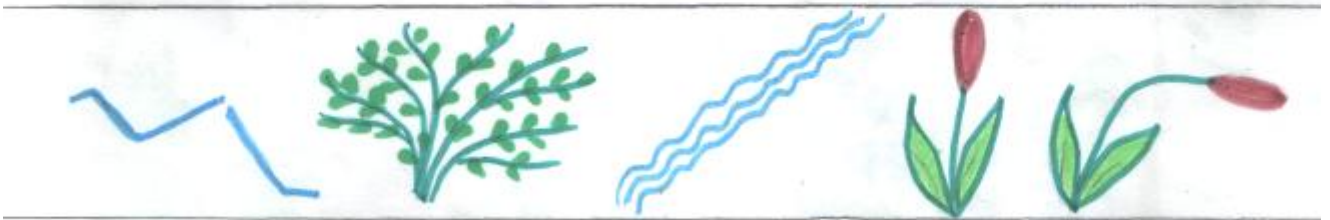
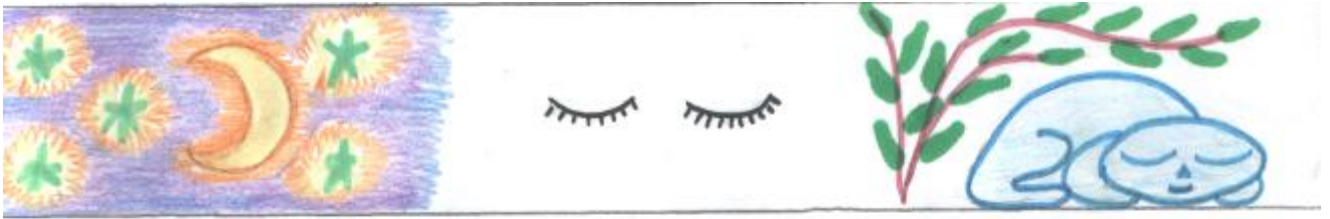
Одна за одною гаснуть зірки. Синє небо на сході стало блакитне, згодом по обрії простяглася рожева смужечка й розлилася на всьому небосхилі. В ці хвилини все стало рожеве: і вода в ставку, й краплини роси на траві. І туман розлився в долині, теж рожевий. Високо в небо злетів жайворонок і співає, співає. Його маленькі крильця вже освітло сонце. І крильця стали рожеві. Ось-ось із-за обрії випливе золоте покотьоло. О, жайворонок співає, а я вже бачу сонце!

РАНКОВИЙ ВІТЕРЕЦЬ

Була тиха літня ніч. Усе спало. І вітерець заснув, прилігши під кущем верболозу. Та ось запалала ранкова зірниця. Прокинувся вітерець, вибіг із-за куща. Побіг берегом ставка. Збудив очеретину. Зашелестіла очеретина, загойдалась. А на очеретині спав метелик. Прокинувся й метелик. Полетів до села. Уже й на ранкову зорю займається. Ось уже й сонечко скоро зійде. Прилетів метелик до троянди. Сів на квітку, прокинулась квітка. Поглянула навколо себе, а вже сонечко світить.

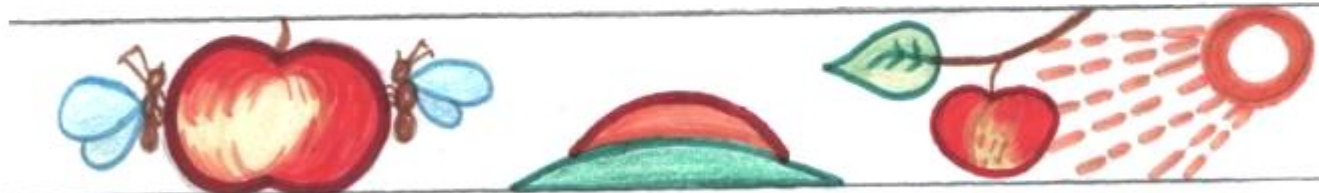

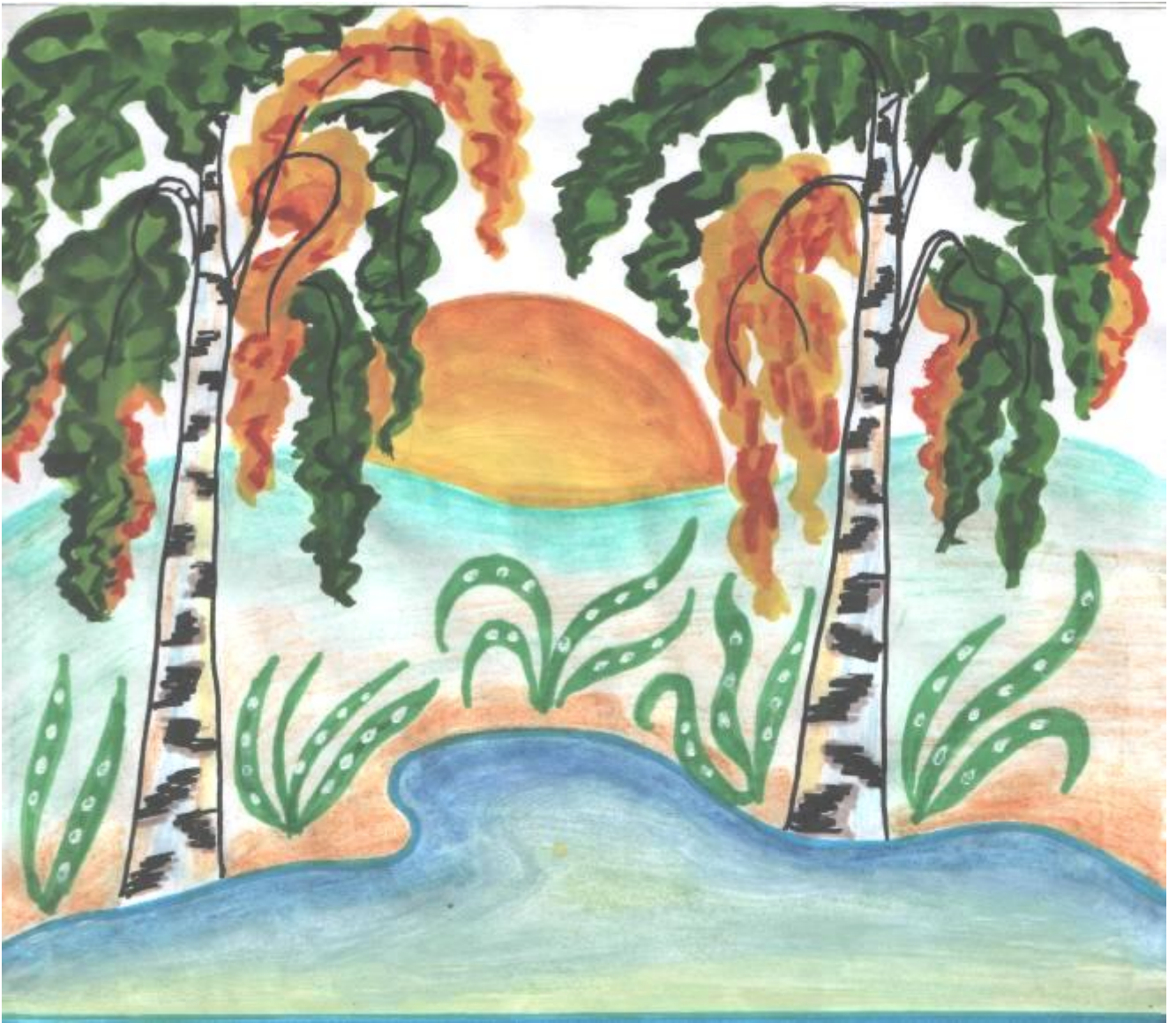

ВОСЕНИ ПАХНЕ ЯБЛУКАМИ

Тихий осінній день. У яблуневому саду літають джмелі. Ось вони помітили яблуко, що впало з дерева і лежить на землі. З яблука тече солодкий сік. Обліпили яблуко джмелі. Зайшло сонце. А в саду пахнуть яблука, нагріті сонцем. Десь заспівав цвіркун. Коли це з яблуні на землю впало яблуко — гуп... Цвіркун замовк. Пролетів сполоханий птах. Десь за лісом у нічному небі спалахнула зірка. Знову заспівав цвіркун.

Уже й місяць вплив на небо, а яблука пахнуть гарячим сонцем.

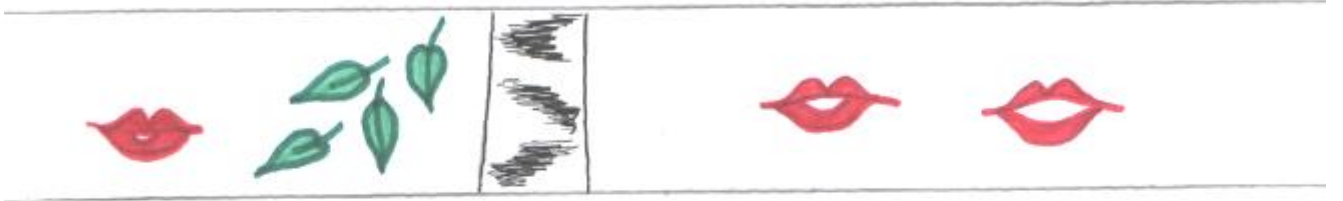
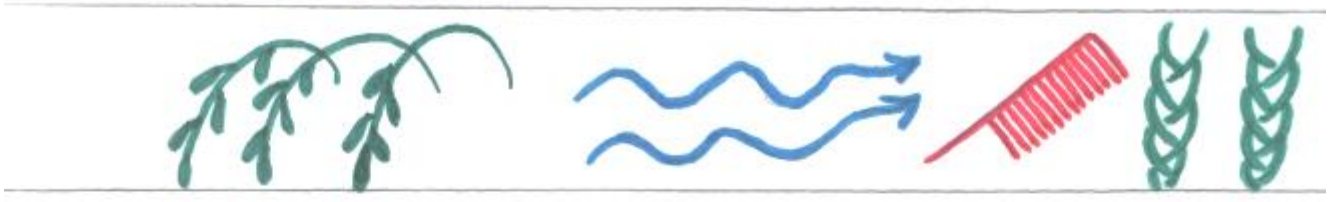
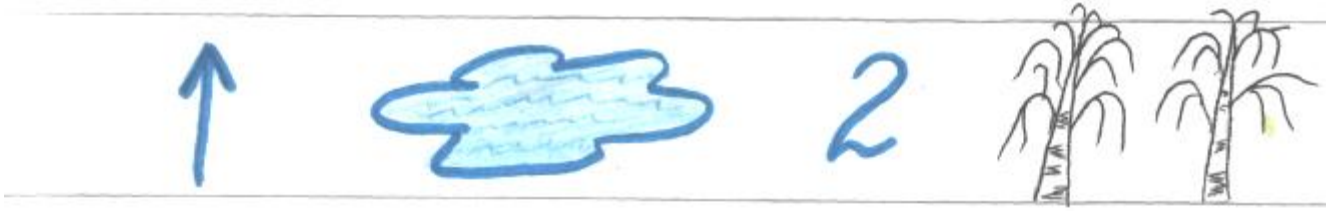

ЗОЛОТІ СТРІЧКИ

Ростуть над ставком дві берези. Стрункі, високі, білокорі. Опустили косате зелене віття. Віє вітер — розчісує коси. Тихо шепочуть листям берези. Це вони про щось розмовляють.

Однієї ночі стало холодно. На траві заблищали білі кристалики льоду. Прийшла до беріз осінь. Принесла їм золотисті стрічки. Вплели вони їх у зелені коси. Зійшло сонце. Розтопило кристалики льоду. Подивилося сонце на берези й не впізнало їх — у зелених косах золоті стрічки.

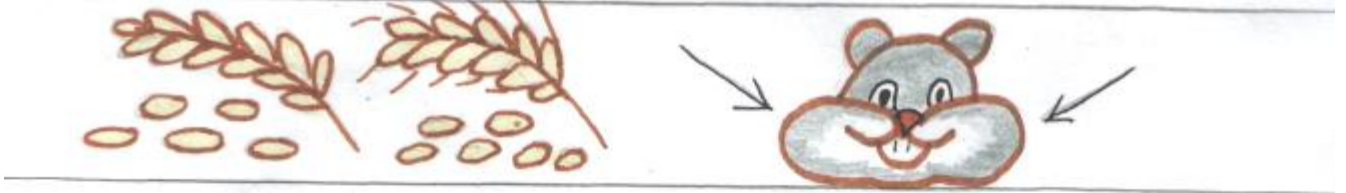
Сміється сонечко, а берези сумують.

ХОМ'ЯКОВІ ТУРБОТИ

У глибокій норі живе сірий хом'як. Кожух у нього м'якенький, пухнастий. З ранку до вечора працює хом'як, до зими готується. Біжить у поле, шукає колосочки. Вимолочує з них зерно й ховає в рот. На те в нього мішечки за щоками є. Принесе в нору, висипле з мішечків. Та й знову біжить у поле. А там колосочків не рясно залишили люди. Важко заготовляти їжу. Та все ж насипав хом'ячок повну комору. Тепер і зима не страшна.

ЗОЛОТОКОСА

Коли сонечко стає нижче по небу ходити, в темному лісі прокидається золотокоса бабуся. А люди кажуть: осінь. Вона тихо йде зеленими лугами. Де стане, там на траві залишаються білі кристалики льоду. А люди вранці кажуть: заморозок. Приходить Золотокоса до саду, доторкається до дерева — і листя на ньому стає жовте, червоне, оранжеве... А люди вранці кажуть: золота осінь. А золотокоса бабуся удень ховається в темному лісі. Жде ночі.

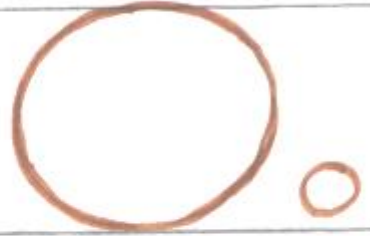

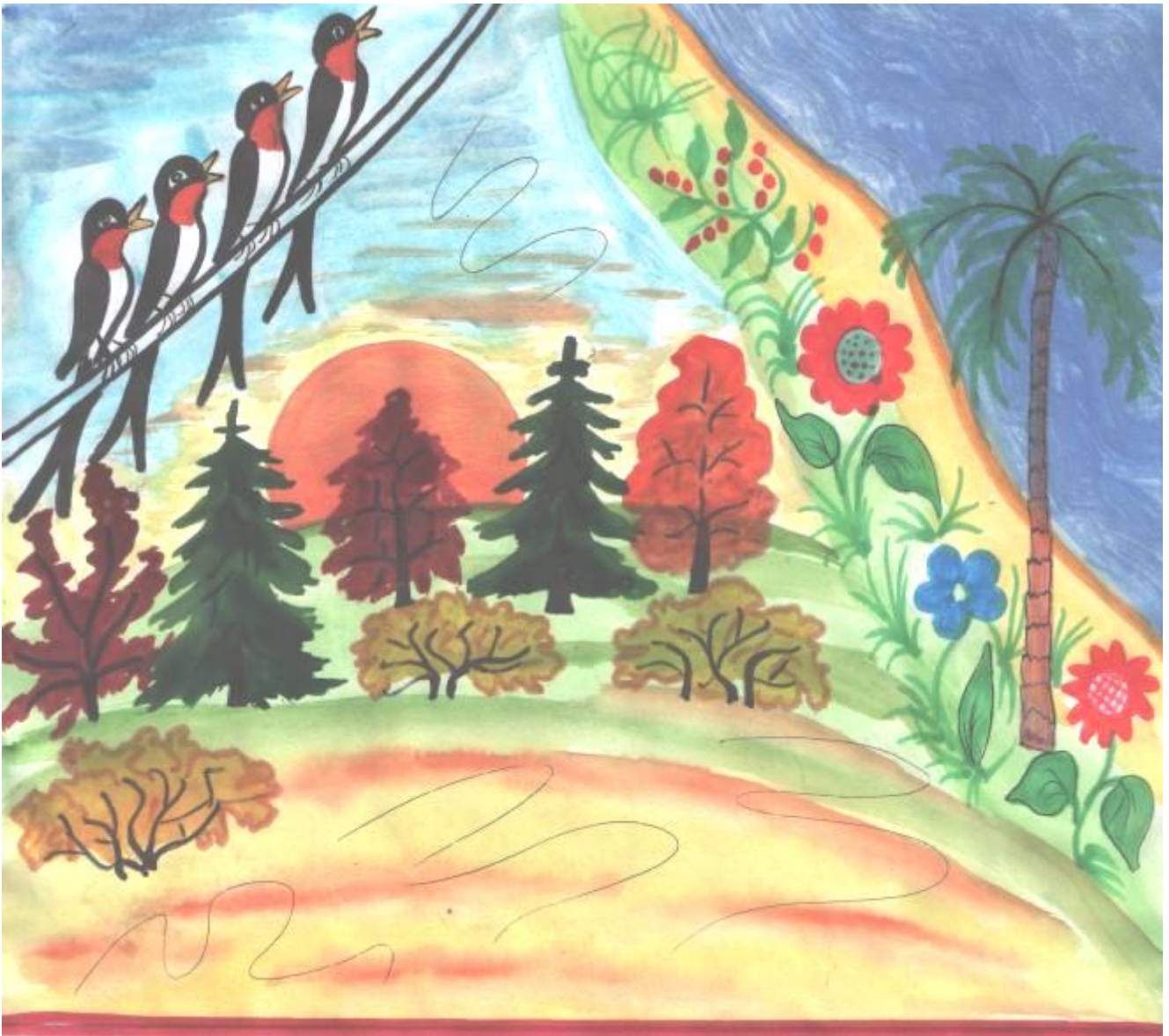

ЯК БДЖОЛА СТАЛА ЗОЛОТА

Летіла Бджола й побачила гарбузову квітку. А гарбузова квітка велика-велика. Залізла Бджола в квітку та й набирає солодкого соку. Набрала, вже пора й летіти. Та захотілося Бджолі роздивитися квітку. Довго мандрувала вона між пелюстками. Насипалось жовтого пилку на її крильця — й стала Бджола золота-золота. Летить Бджола до вулика, а сторож її й не пускає.

- Ти чужа, – каже сторож, – он яка ти жовта.
- А глянь, скільки я меду несу, – каже Бджола.
- Тепер я впізнав тебе, – зрадив сторож, – ти наша. Ти золота.

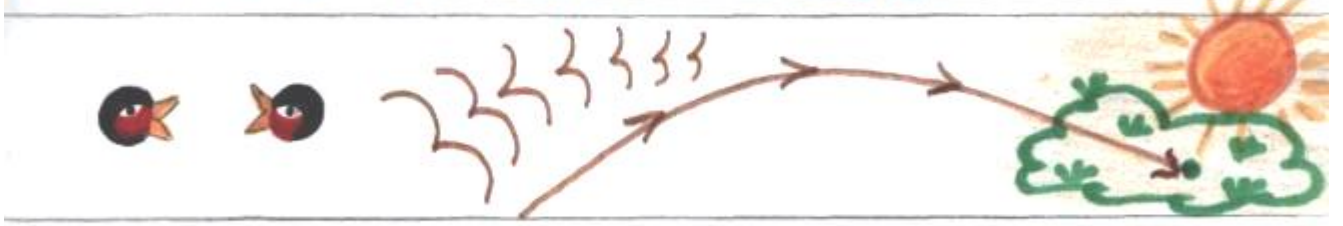
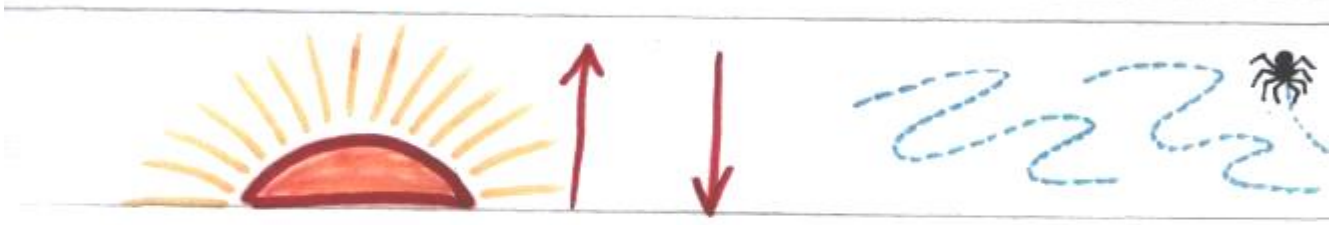
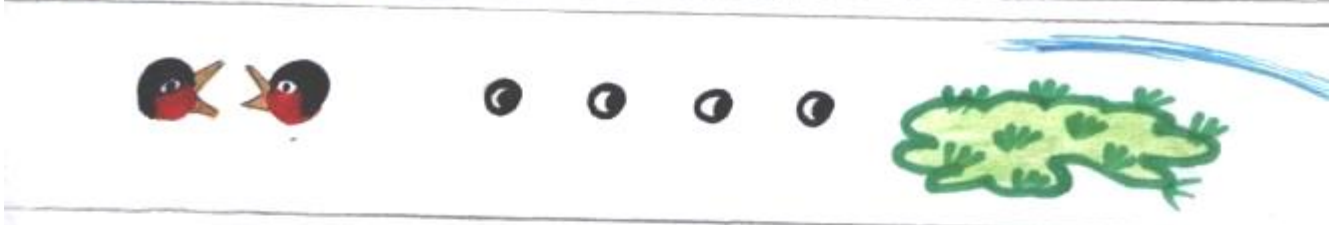
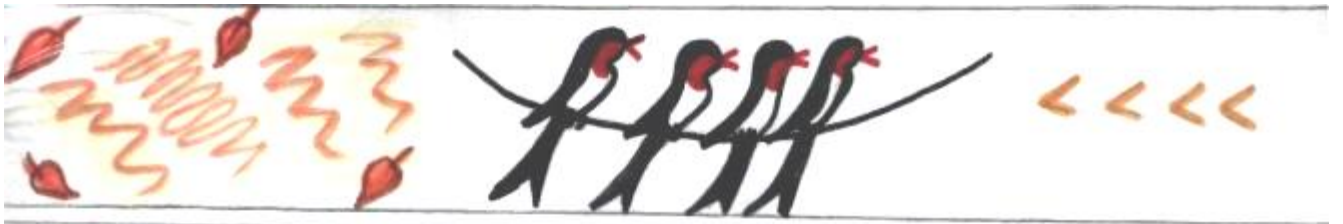

КУДИ ЛЕТЯТЬ ЛАСТІВКИ?

Восени ластівки сідають довгим разочком на телеграфні дроти й тихенько щебечуть. Вони про щось радяться. І все поглядають на зелений луг і на обрій.

Жовтіє трава в лузі. Довшають ночі. Сонечко пізніше сходить і раніше заходить. Летять срібні павутинки. А з-за лісу, з-за пралісу йде бабуся Зима, біла хуртовина, а за нею — дід Мороз. Пора у вирій.

Порадилися та й полетіли. В далекий-далекий теплий край. Там теплі озера й зелені береги. Там квітнуть великі яскраві квіти, немов соняшники. Стоять ластівки там на березі теплого озера й сумують. Чому ж вони сумують? Бо там не рідна сторона.

ПЕТРИК, СОБАКА И КОШЕНЯ

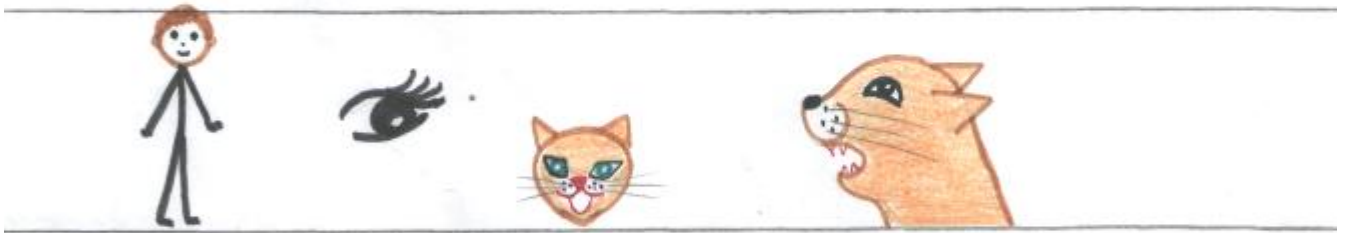
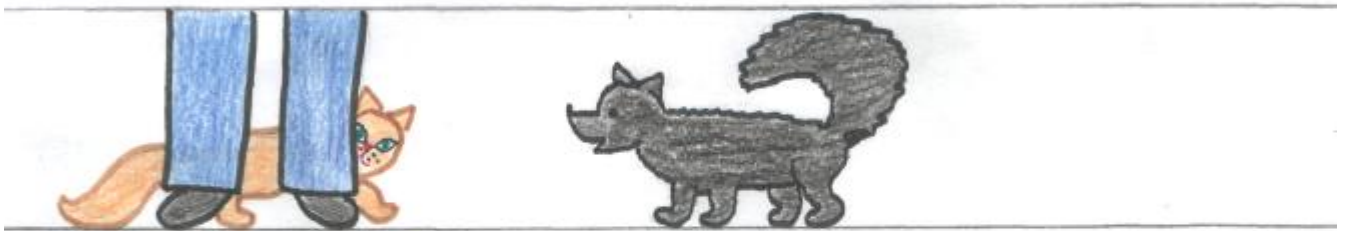
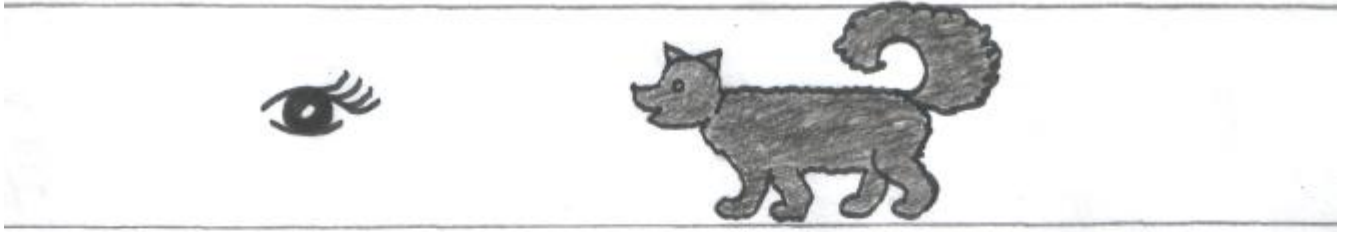
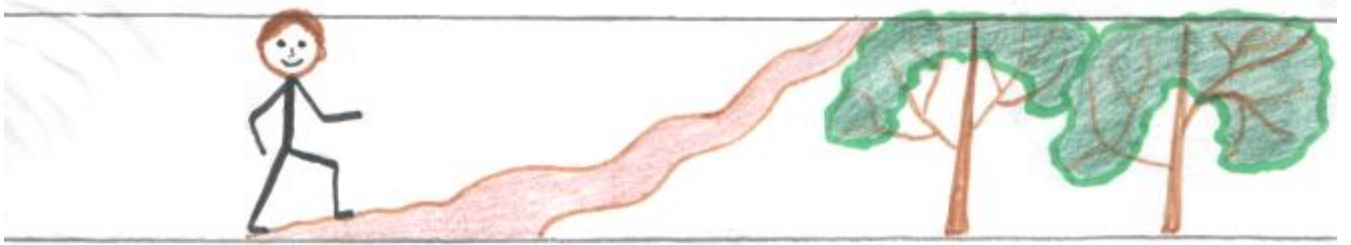
Петрик ішов стежкою через сад. Бачить, назустріч біжить чорний кудлатий собака.

Петрик злякався, хотів тікати. Та ось до його ніг притулилося маленьке кошенья. Воно втекло від собаки й ніби просило Петрика: «Захисти мене, хлопчику, від цього страшного звіра».

Стоїть Петрик, дивиться на кошенья, а воно підняло голівку до нього й жалібно нявчить.

Петрикові соромно стало перед кошеньям. Узяв він його на руки, розгнівався на собаку й пішов тому назустріч.

Собака зупинився, злякано подивився на Петрика й сховався в кущах.

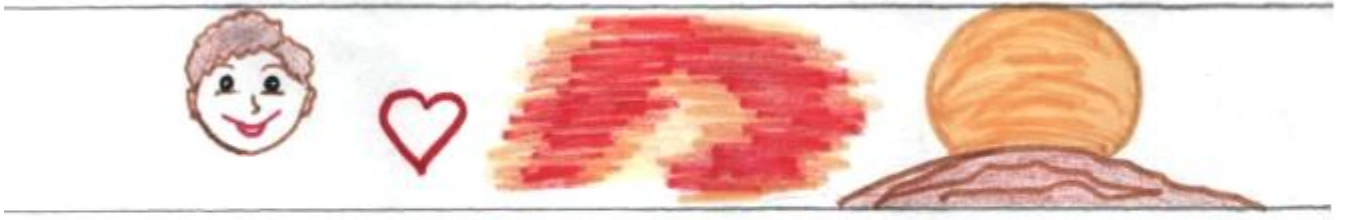

ПУЧОК ПШЕНИЧНИХ КОЛОСКІВ

Як тільки почнуться жнива, приносить батько пучок пшеничних колосків і чіпляє над вікном. У хаті пахне полем. І радісно яюсь стає. Висить пучок пшеничних колосків літо, висить осінь, весну... аж до нового врожаю, А потім батько приносить свіжі колоски.

Батько любить працювати в полі, і я змалку полюбив землю, пшеницю, степ. Немає нічого кращого, ніж вийти рано-вранці в поле й зустріти схід сонця. Ця врочиста хвилина у пам'ятку мені змалечку. І тепер я люблю, як червоніє небо на сході, як випливає з-за гори велика золота куля, як займаються іскорки в краплинах роси.

Коли сходить сонце, пахне пшениця, пахне земля...
І такий милий світ...

СВІЖИЙ ХЛІБ

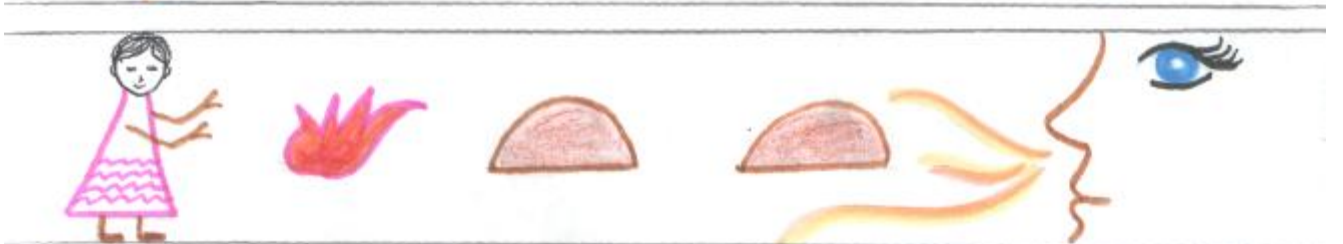
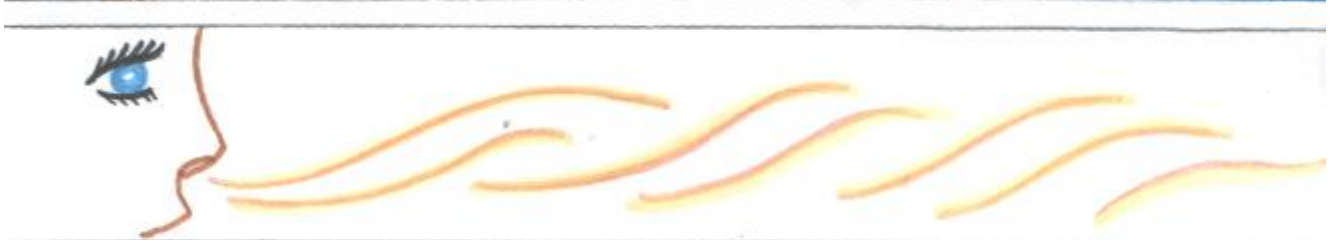
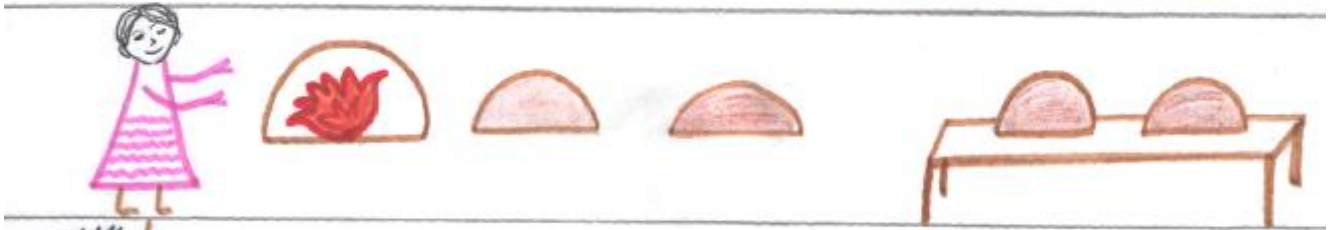
Найпам'ятніше усе — з дитинства.

Я пригадую: що ж найбільше врізалось в пам'ять як найдорожче, найприємніше?

Пахощі свіжого хліба. Мама спекла кілька паляниць, витягла з печі, поклала на лавці. Як пахне свіжий хліб... Зараз мама вже не пече його, бо всі купляють хліб у магазині. А тоді пекли... І ці пахощі свіжого хліба запам'ятались мені назавжди.

Того дня, коли мати пекла хліб, хлібом пахло все: і руки матеріні, й одяг її, і піч, і стіни, і навіть дим коло хати.

Пахощі рідного хліба...

СУХАР І ХЛІБ

Мати проводжала сина на роботу. В торбу поклала йому щось на обід. Поруч опинились шматок свіжого білого Хліба і твердий Сухар.

Хліб відчув – щось муляє – тай питає:

Хто це такий твердий? Ти мені боки обдавив, аж болять.

Я Сухар, - відповідає сусід. – Я твій рідний брат. Ми з одного борошна, з одного тіста, з одної паляниці.

Хліб і питає:

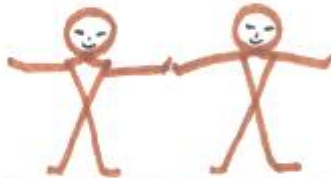
А чого ж ти такий твердий?

Сухар розповів, як його відрізали від хлібини й засушили.

Навіщо ж тебе засушили, - дивується Хліб.

Щоб я завжди залишався вірним другом людини. Хоч я й твердий, але ніколи не підведу. Ти можеш зацвісти, а я завжди добрий.

Хліб дивився на Сухаря з повагою.

КУРЧАТА

Сиділа Квочка на яйцях. Довго сиділа. Невесело їй було. Та ось яйця одно за другим стали лопатись. Зі шкаралупи висунулись малесенькі головки, вилізли курчатка. Вилізли та й пищать: «Пік... пік...»

«Кво, кво»,— кличе їх за собою Квочка. Повела на подвір'я. Побігли за нею курчатка, мов жовті м'ячики.

Здивовано дивляться курчатка на всі боки й говорять:

– Ой, який же великий світ!

– Хіба це весь світ?— каже Квочка.— Он ще й город є, а на городі просо, а за городом лопухи... А за лопухами пшеничне поле.

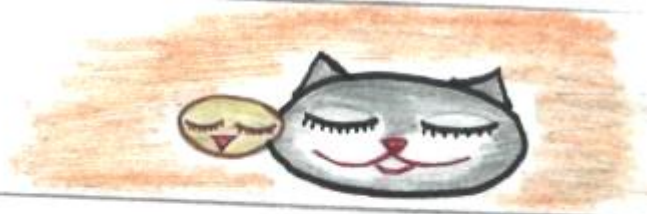
ЯК ЗДИВУВАВСЯ МУРКО

Був собі у бабусі старий-престарий кіт Мурко. Лежить Мурко проти сонця, гріється. Заплющив очі, спить, поклавши голову на лапки. Тільки хвостом махає, мух відганяє.

На подвір'ї ходило курча. Воно відбилося від квочки й жалібно пищало. Побачивши кота, замовкло. Підійшло тихенько до нього, притулилося й очі закрило. Тепло йому біля котового кожушка.

Мурко почув, що хтось до нього притулився. Розплющив очі — курча. І здивувався: ну й сміливе ж яке!

Дивиться Мурко на курча, дивується й не знає, що йому робити. Чи злякати його, щоб утекло, чи хай собі гріється?

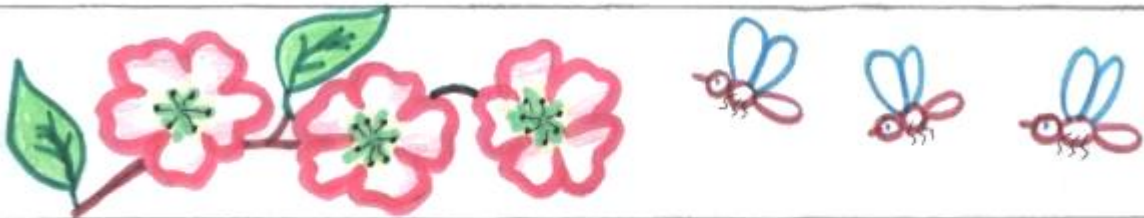
КВІТУЧА ВИШНЯ

Розцвітала вона весною біля хати. Гули бджоли в квітках. Сяяло весняне сонце, щибетали пташки.

Я не міг відірвати очей від квітучої вишні.

Тепер, коли пригадується той далекий час, здається, що вишня квітла всі дні дитинства.

Зараз теж квітне вишня, теж гудуть бджоли, сяє сонце й щибечуть пташки. І здається мені, що немає ніде такої краси, як на нашій рідній землі. Рідна земля — найкраща. Бо ми народились на ній, бо вона дала нам життя і силу.

КОНВАЛІЯ В САДУ

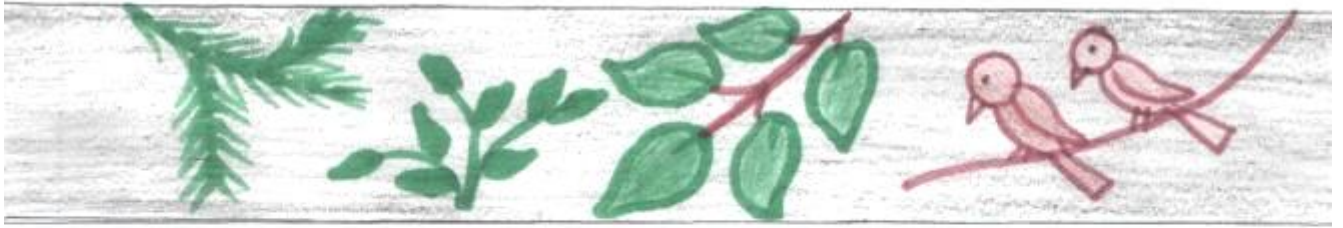
Петрик уранці прийшов у сад і побачив конвалію. Зачарований дивною красою квітки, хлопчик довго стояв перед нею.

«Зірву квітку, поставлю в вазу на столі,— подумав Петрик.— Красиво буде в кімнаті».

Він простяг руку, щоб зірвати квітку, та враз уявив собі: що ж станеться із садом без конвалії? Затулив долонями квітку, і в саду стало похмуро й незатишно. На зелені листки впала сіра тінь, замовкли пташки.

Петрик відтулив квітку, і на деревах знову заграли зелені листочки, знов почувся пташиний спів.

«Он яка ти, дивовижна квітко,— подумав Петрик.— Хіба ж можна тебе зривати й нести до кімнати?»

ЯК СОЛОВ'ІХА НАПУВАЄ СВОЇХ ДІТОК

У солов'їхи в гнізді троє пташенят. Цілий день носить вона їм їсти: комашок, мушок, павучків. Наїдяться солов'ята – і сплять. А вночі, уже перед світом, просять пити. Летить солов'їха в гай. На листочках – чиста, свіжа роса. Знаходить солов'їха найчистішу краплинку, бере її дзьобиком. Летить до гнізда, несе своїм діткам пити. Кладає краплину на листочок. П'ють солов'ята росу. А в цей час уже й сонце сходить. Знову летить солов'їха по комашок.

ЧЕРВОНИЙ МЕТЕЛИК

Над зеленою травою летів червоний метелик. Яскравий, красивий. Ось він сів на зелену траву. Посидів і знову полетів. Побачив метелика горобець. Літає над ним, ось-ось наздожене.

Злякався метелик. Куди тікати? Полетів до червоних троянд. Сів на квітці. Де подівся метелик? Шукав горобець, шукав і не знайшов. Сів біля червоної квітки й нічого не бачить. А метелик сидить і не ворухнеться.

Полетів горобець до гнізда. А метелик сидить собі на квітці.

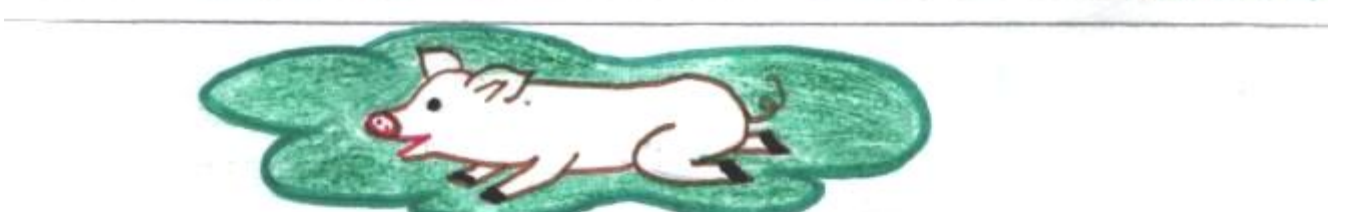
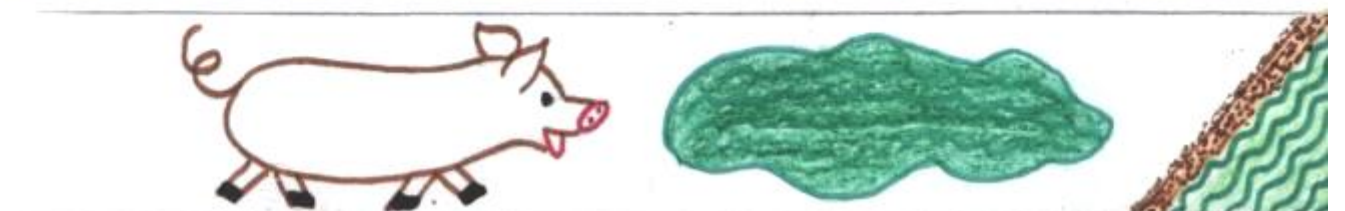
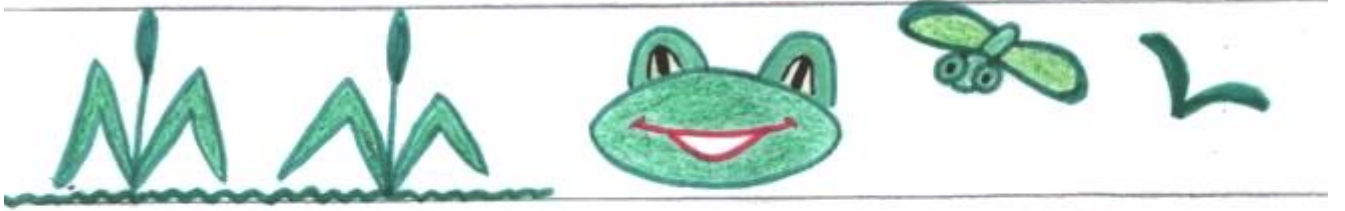

ЯК ПОРОСЯТКОВІ ЗАХОТІЛОСЯ БУТИ ЗЕЛЕНИМ

Вибігло біле поросятко в луг. А там усе зелене. Очерет у воді зелений, зеленим листям шелестить. Н березі ставка сидить зелена жаба, а над нею муха зелена літає. Задивилося поросятко на зелени світ ,і йому захотілося стати зеленим. Пішло лугами-берегами. Бачить – калюжа, а в ній вода зелена-зелена. Залізло поросятко в зелену воду, скупалось. Вилізло зелене-зелене. Повернулося в луг. А всі сміються:

– Дивіться, зелене жабеня. Ой, яке велике. Сміється трава, сміються кущі. Сміється очерет. Сміється жаба. Сміється муха. І сонечко сміється.

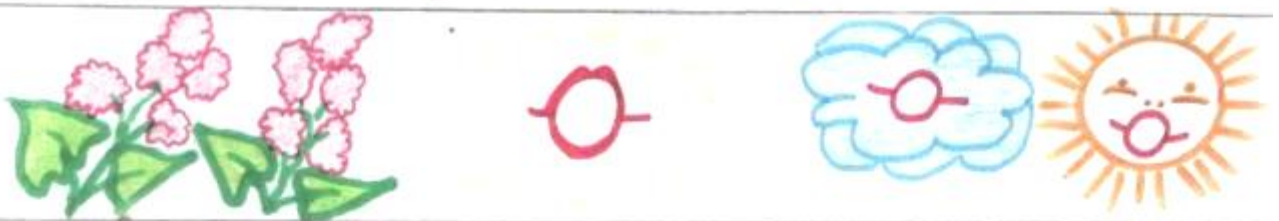
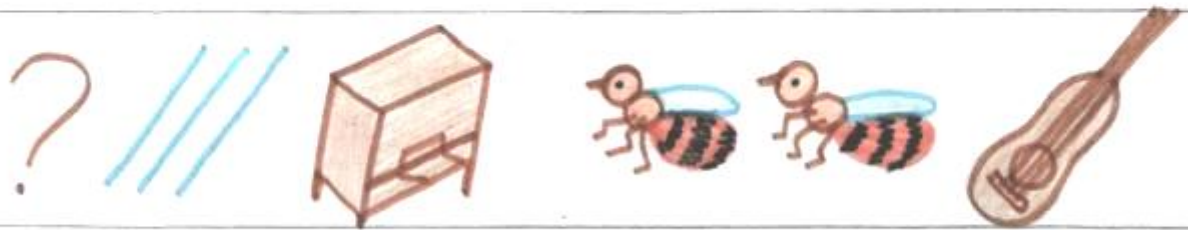

БДЖОЛИНА МУЗИКА

З ранку до вечора на пасіці дзвенить бджолина музика,

Заплющиш очі — чуєш, немов струна бринить. Де ця струна? Може, у вуликах? Може, сидять там бджілки і грають на якомусь дивному інструменті? Бо бринить музика скрізь: і біля вуликів, і в саду, і в квітучій гречці. Весь світ співає. І сине небо, і сонце — все співає.

А може, тонькі струни у квітах? Може, натягло їх сонце між пелюстками? Прилетить бджола до квітки, сяде між пелюстками й грає на тих маленьких струнах маленькими лапками.

КРАПЛИНИ РОСИ

Цвіте рожевий мак. Уночі впала роса. Прокинулася вранці Квітка, побачила на своїх пелюстках Краплини Роси. Питається краплинок:

– Хто ви такі?

Вони їй відповідають:

– Ми народжуємось із теплого нічного вітру. Ми – Росяні Краплинки.

Здивувалася Квітка. Спостерігає, що ж робитимуть росинки. А вони сидять на пелюстках. Вийшло сонце, і в кожній краплині загорілося маленьке сонечко. Сонце піднімалося над землею. Росинки ставали все менші. Ось вони одна за одною і позникали.

– Куди ж ви йдете від мене? – запитала Квітка.

– До сонця, до сонця! – відповіли Крапельки Роси.

